

شورای عالی پژوهش و برنامه ریزی

دستور العمل تقویت بنیان خانواده

(حمایت مزدوجین)

دیسرخانه - دی ماه ۱۳۹۰

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شناسنامه

عنوان نشریه :	دستور العمل تقویت بنیان خانواده (حمایت مزدوجین)
سند بالادستی :	آیین نامه‌ی جامع خدمات حمایتی و توانمندسازی
کد سند آیین نامه :	(۶۰۰۱)
کد سند دستورالعمل :	(۷۰۱۰۱۰۵)
مدیر تولید :	علیرضا چگینی
کارشناس مسئول :	حسن پیرعلایی
کارشناسان :	افشین الهی - سید محمد حسینی
شورای تخصصی ذی ربط:	سلامت و توانمند سازی
تاریخ انتشار:	دی ماه ۱۳۹۰
شماره نشریه :	۵۱۲۰۲۰ - ۰۵
تعداد صفحه :	۱۴
شمارگان :	۱۰۰۰
آدرس :	تهران - بزرگراه ارتش - سوهانک - مجتمع اداری فرهنگی ولایت - شورای عالی پژوهش و برنامه ریزی کمیته‌ی امداد امام خمینی (ره)
صندوق پستی :	۷۴۷۳ - ۱۹۳۹۵
تلفن :	مستقیم: ۰۲۱ - ۲۳۹۰۳۰۳۹ - تلفکس: ۰۲۱ - ۲۲۴۸۱۵۴۹
پست الکترونیک :	www.emdad.ir Scrp@emdad.ir

فهرست مندرجات

شماره صفحه

عنوان

۱	مقدمه
۲	ماده ۱ - مبانی قانونی و حقوقی
۳	ماده ۲ - اهداف
۴	ماده ۳ - دامنه‌ی کاربرد (گستره‌ی فراگیری)
۴	ماده ۴ - تعاریف و اصطلاحات
۵	ماده ۵ - مسؤولیت‌ها (ذی نفعان)
۵	ماده ۶ - پایش، ارزیابی و بازنگری
۶	ماده ۷ - منابع و تجهیزات مورد نیاز
۶	ماده ۸ - فعالیت‌ها (روش اجرایی و فرم‌های مورد عمل)
۹	ماده ۹ - ارتباطات و تعاملات
۱۰	ماده ۱۰ - انطباق با نرم افزار
۱۰	ماده ۱۱ - سایر امور

خانواده به عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی و زیربنای جوامع و منشاء فرهنگ‌ها و تمدن‌ها در تاریخ بشر به شمار می‌آید. پرداختن به این بنای مقدس و بنیادین و حمایت و هدایت آن به جایگاه واقعی و متعالی‌اش، همواره سبب اصلاح خانواده بزرگ انسانی و غفلت از آن، موجب دورشدن بشر از حیات حقیقی و سقوط به ورطه هلاکت و ضلالت بوده است.

بی‌شک ریشه و اساس همه ناهنجاری‌های اجتماعی، به خانواده و آسیب‌پذیر شدن این نهاد اجتماعی مهم مربوط می‌شود که عوامل پرشماری در فروپاشی آن دخیل بوده است که از جمله آن می‌توان به: فرار از مسئولیت تشکیل خانواده، بالا رفتن سن ازدواج، بالا رفتن آمار طلاق و فقدان فرهنگ متعالی نسبت به امر ازدواج و تشکیل خانواده در جامعه اشاره کرد.

خداوند متعال در آیه ۳۲ سوره مبارکه نور می‌فرماید:

"وانكحوا الایمی منكم والصالحین من عبادكم وامائكم ان یكونوا فقراء یغنیهم اللّٰه من فضله واللّٰه واسع علیم ."

در این آیه، به یکی از مهم‌ترین راه‌های مبارزه با فحشاء که ازدواج ساده و آسان، و بی‌ریا و بی‌تکلف است، اشاره شده... و از آنجا که یک عذر تقریباً عمومی و بهانه همگانی برای فرار از ازدواج و تشکیل خانواده؛ مسئله فقر و نداشتن امکانات مالی است، قرآن به آن پاسخ داده و می‌فرماید: از فقر و تنگدستی آنها نگران نباشید و در ازدواجشان بکوشید؛ چرا که اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند آنان را از فضل خود بی‌نیازی سازد. و خداوند بر چنین کاری قادر است، چرا که واسع و علیم است.

در چنین شرایطی تقویت و ترویج فرهنگ اصیل اسلام در جامعه، آئینی که بیشترین عنایت را به تکریم، تنزیه و تعالی خانواده دارد و این نهاد مقدس را کانون تربیت و مهد مودت و رحمت می‌شمرد، بدون شک می‌تواند ضامن تحکیم و دوام خانواده و به تبع آن سلامت و پویایی جامعه گردد.

در این راستا آنچه کمیته امداد امام خمینی (ره) از بدو تاسیس تا کنون به اشکال مختلف بانی و متکفل آن شده، گامی در جهت تسهیل روند ازدواج جوانان و تشکیل خانواده بوده و تحکیم و تقویم آن به عنوان بنیان اساسی اجتماع یکی از رویکردهای اصلی مد نظر سیاست گزاران و مدیران آن می‌باشد.

دستور العمل حاضر که بر مبنای آخرین بازنگری‌ها پیرامون کلیات، ضوابط و فرآیندهای اجرائی مورد نیاز جهت تحقق این مهم تدوین گردیده، در صدد است با استعانت از ایزد متعال زمینه‌هایی هر چند محدود جهت تسهیل و ترویج ازدواج و تقویت کانون خانواده را فراهم آورد.

ماده ۱ - مبانی قانونی و حقوقی

الف) اصل دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:

"از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه‌ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی بر پایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد."

ب) ردیف یک اصل چهل و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:

"برای تامین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران بر

اساس تامین نیازهای اساسی: مسکن، خوراک، پوشاک، بهداشت، درمان، آموزش و پرورش و امکانات لازم برای تشکیل خانواده برای همه استوار می شود".

ج) ردیف "هـ" ماده شش اساسنامه کمیته امداد امام خمینی (ره):

"پرداخت مستمری، اعطای قرض الحسنه ضروری، کمک به تامین مسکن ازدواج و جهیزیه نیازمندان"

د) بند چهارم سند چشم انداز بیست ساله کمیته امداد امام خمینی (ره):

"صیانت از تحکیم نهاد خانواده و احیای عزت و کرامت فردی، خانوادگی و ملی و توانمند سازی محرومین و زدودن فقر با تاکید بر مناعت طبع و خوداتکایی".

هـ) بند "ج" ماده ۹ از فصل چهارم برنامه‌ی راهبردی پنج ساله‌ی پنجم امداد مبنی بر "تقویت نهاد خانواده"

ماده ۲ - اهداف

۱- عمل به توصیه های دین مقدس اسلام و سیره نبی اکرم حضرت محمد (صلی اله علیه و آله) در توجه به ازدواج و کانون خانواده.

۲- تسهیل و ترویج ازدواج به هنگام، آگاهانه و آسان در بین جوانان در شرف ازدواج و زنان سرپرست خانوار مورد حمایت.

۳- تحکیم و تقویت بنیان خانواده و پیشگیری از شیوع آسیب های فردی، اجتماعی از قبیل طلاق، اعتیاد، بزهکاری و ...

۴- تأمین بسترهای توانمندی و خود اتکایی در سایه آرامش، آسایش و سلامت کانون خانواده.

۵- حفظ و تقویت ظرفیت حمایتی به واسطه خروج زوج های جوان از شمول پوشش خدمات.

ماده ۳- دامنه کاربرد (گستره‌ی فراگیری)

الف (جمعیتی):

- ۱- زوج‌های جوان وابسته به خانواده‌های مورد حمایت کمیته امداد امام خمینی (ره)
- ۲- جوانان در شرف ازدواج خانواده‌های نیازمند.
- ۳- زنان مورد حمایت فاقد همسر (بیوه و مطلقه) واجد شرایط ازدواج.

ب (مکانی):

دامنه کاربرد و گستره جغرافیایی دستورالعمل حاضر در چارچوب تقسیمات کشوری، شهرستان‌ها و استان‌های کشور می‌باشد.

ج (سازمانی):

- ۱- ادارات کل استان‌ها.
- ۲- مدیریت‌های شهرستان.
- ۳- ادارات.

ماده ۴- تعاریف و اصطلاحات

سرپرست خانوار:

عضوی از خانوار است که اعضا خانوار وی را به این عنوان معرفی می‌کنند، در مواردی که اعضا خانوار کسی را به عنوان سرپرست معرفی نکنند مسن‌ترین فرد به عنوان سرپرست خانوار شناخته می‌شود.

پیش‌آگهی ازدواج:

پیش‌بینی احتمال موفقیت و تداوم ازدواج است که بر پایه عوامل مثبت فردی و محیطی مرتبط انجام می‌گیرد.

خدمات:

اهدای تجهیزیه و یا کمک هزینه ازدواج، آموزش، مشاوره، اشتغال‌زایی، تسهیل پوشش بیمه درمانی و اسکان به عنوان خدمت و مکانیزمی جهت تسهیل ازدواج و تحکیم بنیان خانواده محسوب می‌شوند.

ماده‌ی ۵- مسؤولیت‌ها (ذی نفعان)

الف) برنامه ریزی: برنامه ریزی توسط معاونت حمایت و سلامت خانواده و اداره کل حمایت‌های اجتماعی صورت می‌گیرد.

ب) هماهنگی: هماهنگی‌های درون و برون سازمانی در سطوح کلان با معاونت حمایت و سلامت خانواده و اداره کل امور حمایت‌های اجتماعی، در سطح میانی در اداره کل استان- مدیریت شهرستان می‌باشد.

ج) اجراء: در مرکز بر عهده اداره کل امور حمایت‌های اجتماعی و در اداره کل استان معاون حمایت و سلامت خانواده استان و در مدیریت شهرستان بر عهده معاون امور توانمندسازی می‌باشد.

د) نظارت: نظارت تخصصی بر عهده معاونت حمایت و سلامت خانواده می‌باشد.

ماده‌ی ۶- پایش، ارزیابی و بازنگری

الف) پایش:

پایش و کنترل عملکرد واحدهای عملیاتی توسط معاونت حمایت و سلامت خانواده انجام می‌گیرد.

ب) ارزیابی:

ارزیابی عملکرد واحدهای عملیاتی بر اساس دستورالعمل ارزیابی عملکرد و سنجش بهره‌وری توسط اداره کل امور حمایت‌های اجتماعی انجام می‌گیرد. بدیهی است که مبنای اقدام در این زمینه نتایج حاصل از فرآیند پایش و کنترل عملکرد خواهد بود. در این راستا به طور کلی شاخص‌های ذیل تعریف گردیده‌اند:

۱- تطبیق عملکرد با ضوابط: میزان انحراف عملکرد از میانگین کشوری به درصد.

۲- بروز طلاق: فراوانی ساده و نسبتی آن به کل جمعیت مددجویی و غیر مددجویی.

۳- تعداد مراجعات مددجویی به واحدهای مشاوره بابت مشکلات زناشویی و سازگاری.

ج) بازنگری :

بازنگری احتمالی در سیاست ها ، اهداف و فرآیندهای اجرایی بر مبنای بازخورد ها و نتایج حاصل از اجرای آزمایشی طی دوره شش ماهه انجام خواهد گرفت .

ماده ۷- منابع و تجهیزات مورد نیاز :

الف) منابع انسانی :

- ۱- درون سازمانی : مطابق با ساختار سازمانی مصوب .
- ۲- خرید خدمت : تامین نیروی انسانی متخصص در دو زمینه مشاوره خانواده و مشاوره ژنتیک از طریق برون سپاری خدمت لازم و ضروری می باشد .

ب) منابع مالی :

- ۱- منابع عمومی
- ۲- منابع اختصاصی

ماده ۸- فعالیت ها (روش اجرایی و فرم های مورد عمل)

الف) مراحل اجرایی :

- ۱- دریافت درخواست متقاضی توسط کارشناس حمایت های اجتماعی. (این درخواست توسط واحد پذیرش ارجاع گردیده است)
- ۲- تشکیل پرونده الکترونیکی توسط کارشناس حمایت های اجتماعی مطابق با بخش "ب" این ماده .
- ۳- بررسی تخصصی شرایط ازدواج بر اساس عوامل موثر در پایداری یا ناپایداری ازدواج. تبصره: لازم است مدارک ذیل الذکر قبل از عقد نکاح ، از زوج متقاضی جهیزیه دختران /کمک هزینه ازدواج مجدد زنان سرپرست خانوار مددجو اخذ و ضمیمه ی درخواست گردد.

الف) ارایه ی گواهی مشاوره ی ژنتیک

ب) ارایه‌ی گواهی دال بر عدم اعتیاد

ج) عدم سوء پیشینه

۴- به درخواست‌هایی که بدون ارایه‌ی مدارک مصرح در تبصره بند ۳ هم چنین مولفه‌های تعیین‌کننده (فاصله سنی بیشتر از ۱۵ سال، اشتهار به فساد اخلاقی، سوء شهرت و...)، مخاطره آمیز تشخیص داده شوند هیچ گونه کمکی تعلق نمی‌گیرد.

۵- تعیین اقدامات بعدی بر اساس جدول شماره ۲.

جدول شماره ۲- تعیین بسته حمایتی متناسب با وضعیت‌های خانواده

ردیف	وضعیت‌های نیازمند بررسی	بررسی سطح اول	بررسی سطح دوم	درجه ضرورت	
				پیشنهادی	الزامی
بسته حمایتی		نوع دوره			
۱	تحصیلات زوجین	هر دو زوج دیپلم و کمتر	-	*	دوره آموزش خانواده
		یکی از زوجین دیپلم و کمتر	-	*	دوره آموزش خانواده
۲	سابقه ازدواج	یک یا هر دو زوج دارند	علت ازدواج مجدد فوت همسر	*	دوره آموزش خانواده
			علت ازدواج مجدد غیر فوت همسر	*	مشاوره خانواده+دوره آموزش خانواده
۳	سابقه طلاق در بستگان درجه یک	یک یا هر دو زوج دارند	-	*	مشاوره خانواده+دوره آموزش خانواده
۴	فاصله سنی زوجین	بیشتر از ده سال	-	*	مشاوره خانواده+دوره آموزش خانواده
			*	مشاوره ژنتیک	
۵	اختلاف زوجین در دین و مذهب	وجود دارد	-	*	مشاوره خانواده
۶	سابقه معلولیت جسمی یا ناهنجاری‌های ژنتیک در بستگان درجه یک	یک یا هر دو زوج دارند	-	*	مشاوره ژنتیک
۷	سابقه اختلالات روانی یا عقب ماندگی ذهنی در بستگان درجه یک	یک یا هر دو زوج دارند	-	*	مشاوره ژنتیک
۸	وضعیت اشتغال سرپرست	ناکارآمد یا در آمد غیر مکفی	مهارت و حرفه	*	حرفه آموزی+پرداخت تسهیلات اشتغال
۹	وضعیت مسکن خانواده	استیجاری	درآمد	*	تسهیلات ودیعه مسکن

ردیف	وضعیت های نیازمند بررسی	بررسی سطح اول	بررسی سطح دوم	درجه ضرورت		بسته حمایتی
				پیشنهادی	الزامی	
۱۰	وضعیت بیمه درمانی اعضاء خانواده	پوشش بیمه‌ی ندارند	-		*	معرفی جهت پوشش بیمه ایرانیان

ب) مدارک مورد نیاز :

۱- جهیزیه دختران / کمک هزینه ازدواج مجدد زنان سرپرست خانوار مددجو :

- ۱-۱- تصویر کارت ملی زوجه .
- ۱-۲- تصویر صفحات اول و دوم شناسنامه زوجه .
- ۱-۳- تصویر کارت مددجویی معتبر (سرپرست خانوار) .
- ۱-۴- تصویر عقد نامه که تا زمان درخواست حداکثر ۶ ماه از تاریخ صدور آن سپری شده باشد .

تبصره : ارایه جهیزیه بنا به تشخیص مددکار می تواند به صورت نقدی ، ارایه بن خرید کالا یا تحویل اقلام جهیزیه باشد .

۲- هدیه ازدواج پسران (فرزندان مددجو) :

- ۲-۱- تصویر کارت ملی زوج .
- ۲-۲- تصویر صفحات اول و دوم شناسنامه زوج .
- ۲-۳- تصویر کارت مددجویی معتبر (سرپرست خانوار) .
- ۲-۴- تصویر عقد نامه که حداکثر ۶ ماه از تاریخ تنظیم آن سپری شده است .

۳- کمک هزینه موردی ازدواج :

- ۳-۱- تصویر کارت ملی زوج / زوجه .
- ۳-۲- تصویر شناسنامه زوج / زوجه .
- ۳-۳- تقاضانامه کتبی زوج یا سرپرست زوجه .
- ۳-۴- تاییدیه استحقاق مالی صادره توسط واحد تحقیق .
- ۳-۵- تصویر عقد نامه که حداکثر ۶ ماه از تاریخ تنظیم آن سپری شده است .

تبصره ۱: رویت اصل اسناد و تأیید تصویر با آن الزامی است .

تبصره ۲: با توجه به اینکه اوراق یاد شده به ضمیمه اسناد مالی پس از اقدام توسط بایگانی اداره (شاخه) نگهداری و سایر اطلاعات در نرم افزار مربوط ثبت می شود ، تشکیل پرونده جهیزیه منتفی می باشد .

تبصره ۳: ثبت رسمی عقد نکاح دائم، فسخ و انفساخ آن، طلاق، رجوع و اعلام بطلان نکاح و طلاق الزامی است .

ماده ۹- ارتباطات و تعاملات

الف) این دستورالعمل به عنوان یکی از دستورالعمل های ذیل آیین نامه جامع خدمات حمایتی و توانمند سازی با شماره سند ۷۰۱۰۱۰۵ بوده و با دستورالعمل های شناسایی و پذیرش و آموزش خانواده نیز در ارتباط می باشد .

ب) جهت پیشبرد فعالیت ها و تحقق اهداف ستاد سامان دهی امور ازدواج جوانان ، لازم است بین حوزه های حمایت و سلامت خانواده ، اداری و مالی ، امور فرهنگی ، اشتغال و خود کفایی ، هماهنگی و همراهی مستمر برقرار گردد . اهم زمینه های همکاری به شرح ذیل می باشد :

۱- حوزه اداری و مالی :

- ۱-۱- عقد قرارداد با مراکز مشاوره ژنتیک و مشاوره خانواده حسب نیاز .
- ۲-۲- تسریع در فرآیند های مالی منتج به تسهیلات .

۲- حوزه امور فرهنگی :

- ۱-۲- شناسایی و معرفی مراکز مجاز و معتبر مشاوره ژنتیک و مشاوره خانواده حسب نیاز .
- ۲-۲- تشکیل کلاس های آموزش خانواده و مهارت های زندگی .
- ۳-۲- بکارگیری مشاور دینی .

۳- حوزه امور اشتغال و خودکفایی :

- ۱-۳- اعطای تسهیلات اشتغال به مزدوجین معرفی شده مرتبط با این دستورالعمل .

ماده ۱۰ - انطباق با نرم افزار

فرآیند اجرایی و فرم‌های مربوطه که متعاقباً توسط معاونت حمایت و سلامت خانواده و با تایید مرکز برنامه ریزی و فناوری اطلاعات ابلاغ می گردد تا زمان استقرار نرم افزار جامع خدمات حمایتی و توانمند سازی مورد عمل بوده و پس از آن مطابق رویه ها و فرم های مورد عمل در نرم افزار اقدام خواهد شد .

ماده ۱۱ - سایر امور

۱- عرضه کنندگان خدمات تخصصی مشاوره :

عقد قرارداد با مراکز تخصصی و مجاز عرضه کننده خدمات مشاوره‌یی و روان‌شناختی با هماهنگی معاونت امور فرهنگی و در چارچوب نظام ارجاع بلامانع می باشد .

۲- مراکز آموزش خانواده :

عقد قرارداد با مراکز ذی صلاح و با سابقه جهت تشکیل دوره های آموزش خانواده با هماهنگی معاونت امور فرهنگی بلامانع و تبیین اصول و مبانی دینی و روان‌شناختی تحکیم بنیان خانواده طی دوره مورد انتظار می باشد .

۳- عرضه کنندگان خدمات جانبی ازدواج :

عقد قرارداد با مراکز عرضه کنندگان خدمات جانبی ازدواج (تزئین ماشین عروس ، سفره عقد ، تالار پذیرایی و ...) با اخذ حداکثر تخفیف ممکن با هماهنگی حوزه معاونت های امور فرهنگی و اداری و مالی مورد توصیه و تاکید می باشد .

این دستورالعمل در ۱۱ ماده و ۵ تبصره تنظیم گردیده و در تاریخ ۱۳۹۰/۱۰/۲۵ به تأیید سرپرست امداد امام (ره) رسیده و کلیه ضوابط و مقررات قبلی مرتبط با این دستورالعمل کأن لم یکن تلقی گردیده و از تاریخ ابلاغ ، لازم الاجراء می باشد.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) فرمود:

بهترین ازدواج ها آن است که آسان تر انجام گیرد.

(نسخ الفصاحه، ج ۲۴۸)